

ביקור בריא

הקץ לגילוי ואבחון מאוחר: ילדי מאוחדת בגילאי 6-2 יוזמנו לבדיקות תקופתיות יזומות אצל רופאי ילדים, לאיתור מוקדם ואבחון של מחלות ותופעות חריגות שעלולות להפריע להתפתחותם. תפסנו לשיחה את ד"ר

יורם זאנדהוז, מנהל מערך להתפתחות הילד במאוחדת, שיסביר קצת יותר

שבו הוא מטפל, אבל יהיה מחובר לרקע התרבותי - סוציאלי של הילד.

האם אתה ממליץ להורים ליוזם ביקורים אצל רופאי ילדים גם כשהילדים לא חולים?

"בהחלט כן, זה הייחוד של ביקור בריא, להביא את הילד כשהוא מרגיש טוב לבדיקה מקיפה שיכולה להביא בין היתר לזיהוי ואיתור בעיות כרוניות הקשורות בהתנהגות, בהרגלי חיים, בהשמנת יתר אצל ילדים, בהפרעות קשב ולמידה, מעיקות על עשרות אלפי ילדים בישראל ועל משפחותיהם. היעדר אבחון ראוי ועיכובים בטיפול מתאים, גורמים להשלכות חמורות על הגדילה וההתפתחות הגופנית, המוטורית, הקוגניטיבית וההתנהגותית של הילד ומונעות ממנו למצות את הפוטנציאל הגלום בו. יש מחלות ותופעות שאינן מאובחנות במועד, חורצות גורל של ילד לכל ימי חייו".

לרופאים יש עומס רב. האם הם בכל זאת מחויבים לקבל ביקורים לצורך בדיקות על אף שהילד לא חולה?

"בשנים האחרונות, עלתה המודעות לחשיבות שמירה על אורח חיים בריא כגורם חשוב למניעת מחלות ועיכובים התפתחותיים, אך עדיין הורים רבים מגיעים למרפאות רק כשהילד חולה - ואינם יוזמים בדיקות מעקב תקופתיות. "ביקור בריא" נועד להעלות את המודעות גם בקרב הורים צעירים וגם בקרב הורים מנוסים לחשיבות והמשמעות של בחינה ובדיקה של ילדיהם, של מיצוי הפוטנציאל של ילדיהם כמו גם איתור מוקדם של בעיות, הפרעות

רופאי מאוחדת יאתרו את הילדים הזקוקים להתערבות, יקבעו מהו הטיפול המולטי דיסציפלינארי הנדרש, ויוודאו שיתוף פעולה בין כל הגורמים הרלוונטיים במערכת.

מנכ"ל מאוחדת, זאב וורמברנד, מציין כי מאוחדת משקיעה במהלך יותר מ-7.5 מיליון שקלים ומדגיש כי רופאי הילדים שנבחרו לתכנית עברו הכשרה מקצועית ייעודית למהלך, במהלכה הרחיבו את הידע שלהם ורכשו כלים מעשיים ממיטב המומחים (פסיכולוגים, קלינאי תקשורת, עובדים סוציאליים, תזונאיות, מרפאות בעיסוק ועוד).

המהלך החדש זכה לתמיכה והערכה רבה של פרופ' אלי סומך, יו"ר האיגוד הישראלי לרפואת ילדים שציין: "זהו צעד חשוב מאוד בשינוי הגישה להכשרה של רופאי הילדים האיגוד לרפואת ילדים יעודד ויתמוך בתכניות כאלו, וינקוט ביוזמות לשם הגברת התוכן

הקהילתי במסגרת ההתמחות הפורמלית בפדיאטריה".

ד"ר יורם זאנדהוז, מנהל מערך להתפתחות הילד במאוחדת, טוען "לקויות למידה ועיכוב התפתחותי - ככל שההתערבות מוקדמת יותר, ניתן לשמור על פוטנציאל הילד על ידי אבחון מוקדם ומתן טיפולים לפי הצורך, במקרה זה רפוי בעיסוק, לדוגמה, שישפר את עקומת הלמידה של הילד. יש שלושה מושגים חשובים - איחור-פוטנציאל תקין, קצב אישי, עיכוב - יש משהו שמפריע ומחייב סילוקו כדי לממש את הפוטנציאל (למשל עיכוב שפתי על רקע ירידה בשמיעה מסיבה אקוסטית ולא נוריאנלית). סטיה - עיכוב שגורם לסטיה התפתחותית עקב מצב built in למשל - תסמונת גנטית, והפוטנציאל לקוי למרות התערבות אפשריות. במקרה של עיכוב - חשוב ביותר לסלק את הגורם כדי לאפשר צמיחה ומיצוי פוטנציאל התפתחותי. לקויות למידה - בדרך כלל יאובחנו מחוץ למערכת הבריאות בגיל בית הספר, אך יש לזה ניצנים לפני כן שיכולים להיות מאותרים קלינית על ידי רופא ילדים מיומן שיכוון לאבחון התפתחותי ובהמשך דידיקטי או פסיכודידקטי".

דעה רווחת אצל הורים רבים היא שככל שהם "ישקיעו" בילדים (באמצעות חוגים, משחקי חשיבה וכו') - כך הילדים יהיו חכמים יותר. עד כמה זה נכון? ועל איזו "השקעה" אתה ממליץ? "ההשקעה צריכה להיות לפי הפוטנציאל של הילד. אם יש פוטנציאל טוב - גירויים סביבתיים מוקדמים יקדמו בתנאי שהבסיס הריגשי איתן, בנוסף, אין להציף בגירויים ולהקפיד על שינה טובה כמו גם על מניעת גירוי יתר מוזיק, כגון מסכים-טלוויזיה, מחשב וניידים".

האם זה נכון שמוזיקה קלאסית תורמת להתפתחות הקוגניטיבית של הילד?

"אכן יש סברה כי למוזיקה קלאסית השפעה חיובית. אין הרבה מחקרים שיוכיחו זאת. לפני מספר שנים ערכתי מחקר פיילוט במכון להתפתחות הילד עם סטודנטית מלוינסקי. בדקנו את ההשפעה של מוזיקת רקע קלאסית על ילדים בזמן איתור שפתי שמתופלים באותו זמן על ידי קלינאית תקשורת. ראינו שיפור מסוים במדדים של זכרון אודיטורי! יש צורך במחקר המשך. צריך לזכור שמוזיקה יכולה לפעול מיידית, עם אפקט מידי מהיר יותר מתרופה".

האם אתה פוגש בהרבה הורים שמתיעצים עם גורמים שאינם מקצועיים לגבי המלצות רפואיות?

"יש הורים שמתיעצים עם גורמים לא מקצועיים - קרובי משפחה, שכנים וכו'. יש צורך שרופא הילדים יהא בר הסמכה לגבי ילד

ד"ר יורם זאנדהוז. צילום: ירון אומנויות צילום

בעיות כרוניות הקשורות בהתנהגות, בהרגלי חיים, בהשמנת יתר אצל ילדים, בהפרעות קשב ולמידה, מעיקות על עשרות אלפי ילדים בישראל ועל משפחותיהם. היעדר אבחון ראוי ועיכובים בטיפול מתאים, גורמים להשלכות חמורות על הגדילה וההתפתחות הגופנית, המוטורית, הקוגניטיבית וההתנהגותית של הילד ומונעות ממנו למצות את הפוטנציאל הגלום בו. יש מחלות ותופעות שאינן מאובחנות במועד, חורצות גורל של ילד לכל ימי חייו! כך למשל: אבחון מוקדם של הספקטרום האוטיסטי - ככל שהאבחון מוקדם אפילו בשבועות עד חודשים, הפרוגנוזה תשתפר משמעותית. ילד בן שנתיים עם בעיית שמיעה שטרם התגלתה - אבחון בגיל זה ימנע עיכוב משמעותי בדיבור, בכישורים חברתיים ומניעת סיבוכים משניים. ילד עם בעיות התנהגות שלילית קיצונית שהוריו מתקשים להציב לו גבולות - נמצא בסיכון גבוה לתאונות ולאלימות מתוך הזנחה. ילד שעדיין לא ניוזן ממוצקים - יפתח הפרעת אכילה משמעותית וחסרים תזונתיים. במאוחדת לא מוכנים להשלים עם מצב דברים זה ומשיקים את "ביקור בריא" - מהלך חדשני ומקיף ע"פ מודל תכנית הרפואה המונעת של האקדמיה האמריקאית לרפואת ילדים (AAP). ילדי מאוחדת - ללא תלות בסוג הביטוח הרפואי של הוריהם, יוזמנו - פרו-אקטיבית ע"י מוקד ייעודי שהוקם עבור המיזם - לביקור מתוכנן ומוכנה שיאריך חצי שעה לפחות (במקום ביקור הנמשך בישראל בממוצע 8.2 דקות בלבד).

סקרים שיוזמה מאוחדת בקרב הורים לילדים בגילאי 6-2 במסגרת גיבוש המיזם, העלו כי: 75% מההורים לילדים לא פנו בשנה האחרונה לרופא כשהילד בריא לחלוטין לטובת בדיקות מונעות, 80% בוחנים את המלצת רופא הילדים באמצעות חברים או קהילה (גורמים שאינם מוסמכים לכך), 50% מההורים מתייעצים עם גורמים שאינם מוסמכים על בריאות הילד (הסקר נערך ע"י מכון גיאוקרטוגרפיה, בקרב 600 משיבים, מדגם ארצי ומייצג של אוכלוסיית ההורים לילדים בני 6-2).

פרופ' אוברקלייד המנהל את המרכז לבריאות הילד בקהילה בבית החולים הממלכתי במלבורן אוסטרליה ונחשב למוביל עולמי בתחום רפואת הילדים הקהילתית, שלח ברכות חמות לצוותי הרפואה וציין לשבח את המהלך באומרו: "מאוחדת הינה החלוצה של דרך חדשה לרופאים ומתמחים ברפואת ילדים". מיד עם קביעת התור וכהכנה לביקור, ההורים יתבקשו למלא שאלון התפתחותי קצר שממצאו יילמדו על ידי הרופא עוד קודם לביקור. כדי ליצור הפרדה ברורה בין ילדים חולים לילדים המוזמנים לביקור בריא, המפגשים יערכו בשעות קבלה נפרדות.

מקופת החולים מוסרים: "מחקרים שערכנו העלו כי 75% מההורים אינם יוזמים בדיקות מעקב ואבחון שכאלה. זה לא גימיק. זו המחויבות שלנו לילדים והוריהם ואני מקווה מאוד שכל שאר הקופות ילכו בעקבותינו"

התפתחותיות ורגשיות וחשיפתם לדרכי פעולה ולפתרונות. בעבר היו רופאי הילדים את סמכות הרפואית היחידה והקובעת בנושא בריאות הילדים. חשוב לנו לשוב ולחזק את הקשר עם רופא הילדים כסמכות המקצועית העולה לאין שיעור על כל המלצה של קרוב משפחה, חברים, אתרי אינטרנט ושאר מקורות מידע זמינים".

איזו הכשרה עברו רופאי הקופה לצורך הפרויקט?

"מאוחדת משקיעה במהלך יותר מ-7.5 מיליון שקלים. מחקרים שערכנו העלו כי 75% מההורים אינם יוזמים בדיקות מעקב ואבחון שכאלה. במאוחדת חשים המחויבות גבוהה לילדים והוריהם ומקווים שכל שאר הקופות ילכו בעקבותינו. 150 רופאי הילדים שנבחרו לתכנית עברו הכשרה מקצועית ייעודית למהלך, במהלכה הרחיבו את הידע שלהם ורכשו כלים מעשיים ממיטב המומחים, כמו פסיכולוגים, קלינאי תקשורת, עובדים סוציאליים, תזונאיות, מרפאות בעיסוק ועוד".

מהן התגובות של ההורים? האם הם מרוצים מהפרויקט החדש? "בהחלט, יש שיתוף פעולה מלא עם ההורים המקבלים פעם בשנה זימון לתור אישי עם הילד/ה בגילאי 6-2. מיד עם קביעת התור וכהכנה לביקור, ההורים יתבקשו למלא שאלון התפתחותי קצר שממצאו יילמדו ע"י הרופא עוד קודם לביקור. כדי ליצור הפרדה ברורה בין ילדים חולים לילדים המוזמנים לביקור בריא, המפגשים יערכו בשעות קבלה נפרדות. רופאי מאוחדת יאתרו את הילדים הזקוקים להתערבות, יקבעו מהו הטיפול המולטי דיסציפלינארי הנדרש, ויוודאו שיתוף פעולה בין כל הגורמים הרלבנטיים במערכת".